

Katarzyna Puksza

Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia

k.puksza@uwb.edu.pl

ORCID: 0009-0000-4491-0151

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – historia, codzienność, wyzwania

Artykuł przedstawia historię i działalność Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku (RUB), skupiając się na jego roli w gromadzeniu i upowszechnianiu publikacji naukowych. Autor opisuje powstanie RUB, analizuje, jak platforma spełnia wytyczne Konfederacji Repozytoriów Otwartego Dostępu oraz omawia wyzwania związane z przekonywaniem naukowców do korzystania z repozytorium. Podkreśla także znaczenie szkoleń i promocji w mediach społecznościowych, takich jak Facebook i Twitter. Wskazuje na perspektywę rozwoju RUB poprzez implementację modułu CRIS i zwiększanie świadomości o nim wśród pracowników Uczelni.

Słowa kluczowe: repozytorium instytucjonalne, otwarty dostęp, nauka, komunikacja naukowa, otwarta nauka, CRIS, prawo autorskie

Wstęp

W dobie dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych i wzrastającego znaczenia otwartego dostępu do wiedzy naukowej, repozytoria instytucjonalne stają się kluczowymi narzędziami w gromadzeniu, przechowywaniu i upowszechnianiu publikacji naukowych. Każde z nich odzwierciedla inicjatywy, wyzwania i sukcesy tworzących je instytucji. Nie inaczej jest w przypadku Repozytorium

Uniwersytetu w Białymstoku (RUB), które w tym roku obchodzi jubileusz dziesięciolecia. To dobry moment, aby przyrzeć się, jak platforma przyczynia się do udostępniania dorobku naukowego społeczności akademickiej i wpływa na coraz ważniejszy obszar pracy naukowej, jakim jest otwarta nauka.

Historia

Jak zauważa Paul Royster, każde repozytorium ma swoją niezwykłą, unikalną historię, która nie może zostać odtworzona¹. Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku rozpoczęło ją w 2012 roku, kiedy to Halina Brzezińska-Stec – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku, przedstawiła na spotkaniu Senatu pomysł utworzenia cyfrowego archiwum. Następnym krokiem było wybranie pracowników, którzy przygotują projekt, opracują prawne aspekty działalności Repozytorium i politykę funkcjonowania. W skład zespołu weszli: Agnieszka Gałęcka-Golec i Iwona Łojewska z Oddziału Informacji Naukowej oraz informatyk Rafał Golec. Dzięki ich wyteżonej pracy od 1 października 2013 roku ruszył test Repozytorium. W tym czasie, aż do grudnia, zdeponowano w wewnętrznej sieci 151 obiektów cyfrowych. Równolegle prowadzona była na Uczelni akcja o charakterze informacyjno-promocyjnym skierowana do środowiska uniwersyteckiego, przede wszystkim do pracowników naukowych².

Po fazie testów Repozytorium zostało uruchomione 1 stycznia 2014 roku, a jego uroczysta inauguracja miała miejsce 11 kwietnia tego samego roku. „Otwarcia oficjalnie dokonała Prorektor do spraw nauki i współpracy z zagranicą Uniwersytetu w Białymstoku, prof. Beata Godlewska-Żyłkiewicz, towarzyszył temu wykład pana Jakuba Szprota, pracownika Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) w Warszawie,

¹ P. Royster, *Evolution of an Institutional Repository*, [w:] D. Chase, D. Haugh (red.), *Open Praxis, Open Access: Digital Scholarship In Action*, Chicago, 2020, s. 109.

² A. Gałęcka-Golec, I. Sztabkowska, *Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu*, [w:] B.M. Powichrowska (red.), *W kierunku gospodarki elektronicznej – wyzwania, narzędzia, dobre praktyki*, t. 2: *Publikacje elektroniczne w nauce i praktyce*, Białystok 2014, s. 121–122, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspu/handle/11320/8974> (dostęp: 11.08.2023).

Uroczyste otwarcie Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku 11 kwietnia 2014 roku. Na zdjęciu Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej Halina Brzezińska-Stec i Prorektor ds. nauki i współpracy międzynarodowej Beata Godlewska-Żytkiewicz (źródło: Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia).

na temat otwartych repozytoriów oraz prezentacja przygotowana przez redaktorki Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku”³.

Znaczącym wydarzeniem było złożenie do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego wniosku na realizację zadania „Poszerzenie zasobów naukowych Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku poprzez rozwój repozytorium instytucjonalnego Uniwersytetu w Białymstoku”. Dzięki otrzymanemu dofinansowaniu (w lutym 2014 roku) można było zakupić serwer oraz identyfikatory DOI (Digital Object Identifier). Od tej pory Repozytorium sukcesywnie buduje swoją markę gromadząc i upowszechniając w otwartym dostępie dorobek publikacyjny Uniwersytetu.

³ Tamże, s. 123.

Czy jest to skuteczna działalność? Na to pytanie można odpowiedzieć dzięki Konfederacji Repozytoriów Otwartego Dostępu (Confederation of Open Access Repositories – COAR)⁴. Jest to międzynarodowe stowarzyszenie *non-profit* skupiające zarówno repozytoria, jak i agregatory treści w otwartym dostępie z Europy, Azji, Ameryki Północnej i Łacińskiej. Do jej członków należy obecnie 157 instytucji i organizacji (m.in. uniwersytety, biblioteki i instytucje badawcze) z 57 krajów. Polska jest reprezentowana przez ICM. Do celów COAR należy podniesienie znaczenia repozytoriów i ich promocja, zbudowanie globalnej społeczności repozytoriów z otwartym dostępem oraz wspieranie różnego rodzaju inicjatyw związanych z tym tematem.

Ważnym elementem działalności COAR jest opracowanie dobrych praktyk dotyczących funkcjonowania różnego typu repozytoriów. W 2022 roku ukazała się *COAR Community Framework for Good Practices in Repositories (Version 2)*⁵, opracowana przez COAR Repository Assessment Working Group. Publikacja zawiera zestawienie działań pozwalających na poprawienie funkcjonowania repozytoriów, tak by mogły osiągnąć jeszcze lepsze rezultaty. Do tej pory różnego rodzaju kryteria służące ocenie działalności repozytoriów były rozproszone w wielu instytucjach. Dzięki opracowaniu przygotowanemu przez grupę roboczą COAR zajmującą się oceną repozytoriów, wszystkie te wytyczne zostały zebrane w jednym miejscu i mogą służyć różnego rodzaju repozytoriom, niezależnie od rodzaju czy położenia geograficznego.

Pierwszym parametrem, na który zwrócono uwagę, jest *discoverability*, czyli wykrywalność. Według zebranych w raporcie wyznaczników, aby repozytorium dobrze działało, powinno stosować standard Dublin Core Metadata do swoich rekordów. Pozwala on na „szybkie i łatwe przeszukiwanie zasobów w celu znalezienia istotnych informacji”⁶. Kolejną cechą repozytorium jest wykorzystywanie protokołu OAI-PMH. Służy on do „selektywnego pobierania

⁴ COAR, <https://www.coar-repositories.org/> (dostęp: 11.08.2023).

⁵ *COAR Community Framework for Good Practices in Repositories*, <https://www.coar-repositories.org/coar-community-framework-for-good-practices-in-repositories/> (dostęp: 11.08.2023).

⁶ *Dublin Core*, https://semantic.cs.put.poznan.pl/semwiki/index.php/Dublin_Core (dostęp: 15.05.2023).

metadanych opisujących obiekty cyfrowe. Umożliwia on automatyczną wymianę informacji pomiędzy systemami gromadzącymi takie metadane, a systemami chcącymi te dane uzyskać⁷. Następną ważną cechą, jaką powinno posiadać repozytorium, jest zapewnienie trwałych identyfikatorów, które są przypisane do danego obiektu cyfrowego znajdującego się na platformie. Poza tym repozytoria zobowiązuje się do umieszczenia na stronie wyszukiwarki oraz przynależności do rejestrów skupiających tego typu instytucje.

Przyjrzyjmy się teraz, czy te wytyczne są spełnione przez Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. Możemy się o tym przekonać, analizując zakładkę „Polityka funkcjonowania RUB” na stronie platformy. Znajdziemy tam następującą informację: „Repozytorium funkcjonuje w oparciu o wolne oprogramowanie DSpace. Oprogramowanie to jest kompatybilne z Open Archives Initiative-Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PM), będący mechanizmem wymiany metadanych pomiędzy różnymi serwisami. Serwis ten stosuje standard Dublin Core, który jest otwartym, wymiennym standardem metadanych do opisu zasobów internetowych. Zawiera elementy opisu formalnego (m.in. autor, tytuł, opis fizyczny) i rzeczowego (m.in. temat, zasięg). Każdy element jest identyfikowany przez URI (Uniform Resource Identifier) i DOI (Digital Object Identifier) – unikalne identyfikatory Handle System przypisywane na stałe do obiektów cyfrowych w repozytorium⁸. Informacje te pokazują, że Repozytorium zdecydowanie odpowiada kryteriom opracowanym przez COAR Repository Assessment Working Group. Platforma jest w pełni przeszukiwalna. Posiada wyszukiwarkę umieszczoną na głównej stronie. Można za jej pomocą przeprowadzić pierwsze, podstawowe rozeznanie. Do bardziej precyzyjnego wyszukiwania służy opcja – Szukanie zaawansowane. Za jej pomocą można zawęzić szukanie potrzebnych materiałów i zamiast w całej platformie szukać ich tylko w wybranym zespole odpowiadającym strukturze Uczelni. Istnieje też możliwość zastosowania filtrów, które pozwolą otrzymać bardziej szczegółowe wyniki. W tym celu powinno się wykorzystać filtry: tytuł, autor, temat i data wydania. Repozytorium spełnia też wymóg przynależności do rejestrów repozytoriów. Publikacje gromadzone na platformie są

⁷ *Biblioteka cyfrowa jako repozytorium OAI-PMH*, <https://docs.psnk.pl/display/KB/Biblioteka+cyfrowa+jako+repozytorium+OAI-PMH> (dostęp: 15.05.2023).

⁸ *Polityka funkcjonowania RUB*, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/inne/polityka.jsp> (dostęp: 15.05.2023).

widoczne w Agregatorze Centrum Otwartej Nauki. Umożliwia on dostęp do zasobów polskich otwartych repozytoriów prowadzonych przez instytucje naukowe. Inne miejsce, w którym obecny jest zasób RUB to Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR), czyli globalny katalog różnego rodzaju repozytoriów.

Śmiało można więc stwierdzić, że Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku stanowi przykład poprawnie stworzonej platformy zajmującej się gromadzeniem, przechowywaniem i udostępnianiem publikacji naukowych. Co szczególnie ważne, podstawę jego funkcjonowania stanowią dokumenty prawne – zarządzenie o utworzeniu repozytorium⁹ oraz zarządzenia określające zasady zamieszczania w RUB rozpraw doktorskich¹⁰, wybranych prac dyplomowych¹¹ oraz publikacji pokonferencyjnych¹². Na podstawie tych aktów stworzono regulamin określający zasady deponowania, udostępniania oraz archiwizacji dokumentów zamieszczanych w RUB¹³. Umieszczenie tych informacji na stronie Repozytorium to przykład realizacji dobrej praktyki określonej przez Centrum Otwartej Nauki (CEON)¹⁴. Ponadto użytkownicy platformy mają dostęp do treści Oświadczenia depozytariusza, w którym można znaleźć informację o tym, co zawiera bezterminowa licencja niewyłączna udzielana Uczelni podczas umieszczania tekstu na platformie. Te wszystkie dokumenty dostępne na stronie

⁹ Zarządzenie nr 16 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie utworzenia Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2013-16-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).

¹⁰ Zarządzenie nr 17 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie gromadzenia, przechowywania i udostępniania wersji elektronicznej rozpraw doktorskich dopuszczonych do publicznej obrony na Uniwersytecie w Białymstoku, https://old.chemia.uwb.edu.pl/media/uploads/2016/04/28/zarz_17_2013_wersji_elektronicznej_rozpraw_doktorskich.pdf (dostęp: 23.07.2023).

¹¹ Zarządzenie nr 18 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie elektronicznego archiwizowania prac dyplomowych, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2013-18-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).

¹² Zarządzenie nr 7 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 24 lutego 2015 r. w sprawie zasad organizacji i rozliczania konferencji naukowych i edukacyjnych organizowanych w Uniwersytecie w Białymstoku, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2015-7-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).

¹³ Regulamin Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/inne/regulamin.jsp> (dostęp: 23.07.2023).

¹⁴ Dobre praktyki, <http://test.otwartanauka.pl/index.php/doc/praktyki> (dostęp: 23.07.2023).

domowej Repozytorium podkreślają przejrzystość i zgodność działania redakcji RUB z obowiązującymi przepisami prawa.

Działalność Repozytorium od początku istnienia platformy skupia się głównie na zbieraniu publikacji pracowników, studentów i doktorantów Uniwersytetu w Białymstoku. Odbywa się to dwutorowo. Z jednej strony redakcja RUB umieszcza na platformie dokumenty określone zarządzeniami rektora, czyli prace doktorskie, wybrane prace dyplomowe oraz materiały pokonferencyjne. Ponadto na mocy porozumienia z redakcjami deponowane są artykuły z 20 czasopism wydawanych na Uczelni¹⁵. Z drugiej strony przedstawiciele środowiska akademickiego samodzielnie archiwizują w serwisie materiały swojego autorstwa. W chwili obecnej na platformie znajduje się 14 070¹⁶ publikacji. Najliczniej jest reprezentowany Wydział Filologiczny z liczbą 1953 dokumentów, tuż za nim znajduje się Wydział Prawa z rezultatem 1623 prac. Do tak dobrego wyniku zdecydowanie przyczynił się zakończony w tym roku projekt „Rozbudowa otwartych zasobów naukowych Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku”¹⁷, dofinansowany przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki”. Podczas niego zdeponowano ponad 1200 publikacji pracowników Uniwersytetu w Białymstoku. Były to monografie autorskie i wieloautorskie oraz rozdziały z monografii wydanych przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku i wydawnictwo Temida 2.

Prace znajdujące się w Repozytorium są udostępniane w Internecie zgodnie z przepisami prawa autorskiego. Pracownicy naukowci deponując swoje publikacje muszą posiadać prawa majątkowe do swoich tekstów lub zgodę wydawcy na ich upowszechnienie *on-line*. Dużo łatwiejsza jest sytuacja w przypadku treści (artykułów lub rozdziałów z wydawnictw zbiorowych), które objęte są licencjami *Creative Commons*. Zgodnie z nimi te dokumenty mogą być pobierane, kopiowane, drukowane i wykorzystywane w dowolny sposób, z zachowaniem przepisów dotyczących dozwolonego użytku. Jedynym warunkiem jest wskazanie autora, źródła publikacji i licencji. Oznacza to, że autor publikacji może ją,

¹⁵ Na platformie repozytoryjnej są udostępnione łącznie 24 tytuły czasopism Uniwersytetu w Białymstoku.

¹⁶ Stan na 23.08.2023 r.

¹⁷ *Nauka otwarta i dostępna dla każdego dzięki Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku*, <https://uwb.edu.pl/aktualnosci/nauka-otwarta-i-dostepna-dla-kazdego-dzieki-repozytorium-universytetu-w-bialymstoku-6832.html> (dostęp: 23.07.2023).

po spełnieniu powyższych wytycznych, umieścić w repozytorium bez informowania o tym wydawcy. Informacja o prawach autorskich widoczna w metadanych zwiększa możliwość bezpiecznego korzystania przez użytkowników bazy.

Ze zgromadzonych na platformie publikacji mogą korzystać wszyscy użytkownicy Internetu bez jakichkolwiek ograniczeń. Jedyny wyjątek stanowią prace doktorskie, których autorzy zastrzegli w oświadczeniach, że dostęp do pełnego tekstu jest możliwy wyłącznie z komputerów znajdujących się na terenie Biblioteki Uniwersyteckiej. Pozostałe materiały zgromadzone w Repozytorium są dostępne dla wszystkich zainteresowanych bez konieczności zakładania konta i logowania się na platformie. Publikacji zdeponowanych w RUB można szukać zarówno bezpośrednio na stronie, korzystając z wyszukiwarki, jak i przez specjalistyczne serwisy wielod dziedzinowe typu Google Scholar czy BASE. Ten sposób upowszechniania publikacji pracowników, studentów i doktorantów Uniwersytetu w Białymstoku zwiększa ich szanse na dotarcie ze swoim dorobkiem naukowym do szerokiego grona odbiorców. Jest to rzeczywiście namacalne osiągnięcie, o czym świadczą statystyki pochodzące z Google Analytics – w 2022 roku miało miejsce 4 083 509 sesji¹⁸, a w II kwartałach tego roku 2 557 571.

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku gromadząc, archiwizując i upowszechniając publikacje środowiska akademickiego Uczelni w znaczący sposób wspiera jej komunikację naukową z otoczeniem. Stanowi, co jest szczególnie istotne, wiarygodne źródło informacji o dorobku publikacyjnym Uniwersytetu. Skupiając na jednej platformie rozproszone po różnych stronach lub bazach teksty naukowe pracowników Uniwersytetu dąży do ich jak najszerszej obecności w świecie cyfrowym. Jak bowiem dowodzą Tomasz Lewandowski i Michał Starczewski, „Starannie prowadzone repozytorium to repozytorium, które jest skutecznie włączone do sieci międzynarodowej infrastruktury repozytoryjnej. Spełnia standardy, dzięki którym zdeponowane materiały są łatwe do odnalezienia”¹⁹. I tak jest właśnie w przypadku Repozytorium Uniwersytetu

¹⁸ Sesja to jedne odwiedziny danego użytkownika na stronie podczas których dokonuje on interakcji ze stroną. Za: *Jak działają sesje? Poradnik Google Analytics*, <https://delante.pl/sesje-poradnik-google-analytics/> (dostęp: 24.07.2023).

¹⁹ T. Lewandowski, M. Starczewski, *Po czym rozpoznać dobre repozytorium?*, „Elektroniczne Czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” 2014, nr 6, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/6316> (dostęp: 26.07.2023).

w Białymstoku, którego redaktorzy dbają o to, by umieszczone na platformie teksty były uzupełnione o takie metadane, jak autor, tytuł, słowa kluczowe czy abstrakt. Obecność tych informacji usprawnia odnalezienie publikacji w zasobach internetowych oraz ułatwia korzystanie z nich potencjalnym użytkownikom. Ponadto, dzięki metadansom, zgromadzone na platformie teksty mogą być pobrane przez takie narzędzia jak Google czy Google Scholar, co przekłada się na wzrost widoczności publikacji, a tym samym zwiększa liczbę cytowań. Innym narzędziem dostępnym przy tekstach w Repozytorium jest wtyczka Altmetric, która ułatwia zarówno udostępnianie informacji o publikacji w social mediach, jak i pozwala śledzić w jakich mediach społecznościowych pojawiła się informacja o konkretnym dokumencie.

Na tym jednak nie kończy się upowszechnianie prac naukowych dostępnych w Repozytorium. W tym celu wykorzystywane jest założone w 2011 roku na Facebooku konto Biblioteki Uniwersyteckiej. Obok treści związanych z działalnością biblioteki, informacji o usługach czy wydarzeniach odbywających się w instytucji, pojawiają się również posty, w których wykorzystuje się linki do tekstów znajdujących się w Repozytorium. Zwykle stanowią one uzupełnienie tematów postów dotyczących nietypowych świąt lub ciekawych wydarzeń literackich. Widoczny wzrost znaczenia różnego rodzaju mediów społecznościowych zdecydował o tym, że w październiku 2021 roku repozytorium założyło swoje konto na Twiterze. Do chwili obecnej opublikowało na platformie 424 Tweety, skupiając wokół siebie 64 obserwujących. Tematyka udostępnianych informacji wiąże się z powiadamianiem o nowościach zdeponowanych na platformie, ale także o starszych tekstach, które dotyczą aktualnych wydarzeń, ważnych świąt lub rocznic literackich. Publikacje udostępniane w social mediach (zarówno na FB, jak i na Twiterze) zdecydowanie pomagają w docieraniu do szerszego grona odbiorców, co znajduje odzwierciedlenie w statystykach. I tak dla przykładu po udostępnieniu na Facebooku informacji o artykule *The Getto of Białystok (June 1941 to August 1943)* Sary Bender jego statystyki wzrosły z 7 wejść w lipcu do 74 w sierpniu po opublikowaniu postu²⁰.

²⁰ Post na Facebooku polecający teksty dotyczące białostockiego getta dostępne w Repozytorium, 16 sierpnia 2023, <https://tiny.pl/cwzs7> (dostęp: 17.08.2023).

Redakcja Repozytorium nie spoczywa na laurach w swoich działaniach. Stara się wciąż dążyć do poszerzenia zasobu proponowanego użytkownikom i stawiania czoła różnym wyzwaniom związanych z promowaniem otwartej nauki. I tak jednym z wyzwań Repozytorium jest zachęcenie pracowników z kierunków ścisłych (biologia, chemia, fizyka, matematyka i informatyka) do zamieszczania swoich publikacji na platformie. Jest to o tyle trudne, że większość z nich zamieszcza swoje artykuły w czasopismach o charakterze otwartym lub wybiera repozytoria dziedzinowe z zakresu swojej tematyki. W ich przekonaniu takie rozpowszechnianie swojego dorobku naukowego przynosi im dużo większą korzyść niż deponowanie na instytucjonalnej platformie. Repozytoria dyscyplinarne są bowiem zwykle pierwszym miejscem, do którego kierują się użytkownicy interesujący się daną tematyką z zakresu nauk ścisłych. Ponadto naukowcy z przedmiotów ścisłych negatywnie podchodzą do kwestii samoarchiwizacji. Zakładają, że skoro publikują artykuły na licencjach *Creative Commons* i redakcje czasopism zezwalają na umieszczanie ich w repozytoriach, to mogliby się tym zajmować redaktorzy platformy. Tak z ich punktu widzenia postrzegana jest rola repozytorium we wspieraniu w otwieraniu nauki.

Kolejnym zadaniem, przed którym stoi redakcja Repozytorium, jest więc powrót do szkoleń i warsztatów skierowanych do środowiska akademickiego. Istotne wydaje się przypomnienie, na czym polega rola instytucjonalnego repozytorium, jakie korzyści daje umieszczanie w nim publikacji, a także wprowadzenie do tematyki prawa autorskiego i otwartego dostępu. Pomimo 10 lat funkcjonowania platformy konieczne jest ponowne zaznaczenie jej obecności na Uniwersytecie. W tym czasie nastąpiła zmiana pokoleniowa wśród naukowców, pojawiło się sporo nowych pracowników, którzy być może nie słyszeli o instytucjonalnym repozytorium. Jako naturalne traktują umieszczanie swoich publikacji w takich serwisach jak np. *Academia.edu*, podczas gdy mogą to zrobić w bardziej bezpiecznym miejscu.

Największym jednak wyzwaniem, przed którym stoi redakcja repozytorium jest sprostanie zmianom technologicznym, jakie przez te 10 lat miały miejsce. Jak zauważa dr Leszek Szafranski, „technologia systemów repozytoryjnych nie nadąza za szybko postępującymi zmianami w Internecie, związanymi z powstaniem sieci semantycznej, sieci społecznościowych, smartfonów, tabletów i monopolu Google. Dlatego pomimo potencjału, jaki posiadają, stają się powoli

tylko magazynami lub archiwami dokumentów”²¹. Aby temu przeciwdziałać konieczne wydaje się wyjście poza rejestrowanie i archiwizowanie dorobku naukowego Uczelni i poszerzenie działalności Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. W tym celu należy dążyć do tego, by RUB stało się częścią większej całości. Jest to możliwe przez dodanie do platformy modułu typu CRIS (Current Research Information System). Dzięki temu udałoby się zgromadzić informacje dotyczące Uczelni w jednym miejscu. Na tej samej platformie obok dorobku publikacyjnego środowiska akademickiego Uniwersytetu w Białymstoku, znalazłyby się informacje dotyczące realizowanych prac badawczych, przyznanych grantów i patentów, udziału naukowców w konferencjach. Ponadto można byłoby tu znaleźć informacje dotyczące współpracy Uczelni z innymi instytucjami, zarówno o charakterze akademickim, jak i gospodarczym. Kolejnym plusem takiego rozwiązania jest znacznie łatwiejsze przekazywanie danych o dorobku naukowym Uczelni do Ministerstwa Edukacji i Nauki (PBN, POL-on). Taka kompleksowa baza wiedzy na temat Uniwersytetu pozwoliłaby na całościową i dokładną prezentację oferty naukowo-badawczej. Znacznie łatwiej byłoby także znaleźć w jednym miejscu kompletny zestaw informacji o naukowcach i ich działalności. Jest to więc niewątpliwie kierunek, w którym powinna zmierzać najbliższa przyszłość Repozytorium.

Zakończenie

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku stanowi przekonujący przykład skutecznego narzędzia wspierającego gromadzenie i upowszechnianie publikacji naukowych. Jego historia, opisana w tekście, ukazuje drogę od koncepcji do rzeczywistości, wskazując na istotną rolę inicjatyw jednostek Uczelni oraz zaangażowanie pracowników w tworzenie i rozwijanie platformy. Zgodność RUB z wytycznymi COAR podkreśla jego znaczenie w globalnej przestrzeni naukowej. Wraz z ewolucją technologiczną i zmianami w otoczeniu cyfrowym,

²¹ L. Szafranski, *Rola repozytoriów instytucjonalnych w zmieniającym się środowisku komunikacji naukowej i działalności bibliotek akademickich*, [w:] P. Chomik, H. Kościuch, J. Żochowska (red.), *Biblioteki Podlasia i Polski północno-wschodniej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. Materiały z konferencji jubileuszowej z okazji 50-lecia Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia, Białystok, 15–16 listopada 2018 r.*, Białystok 2019, s. 200, DOI: 10.15290/50latBU.2019.13 (dostęp: 11.08.2023).

repozytoria instytucjonalne muszą jednak dynamicznie dostosowywać się do współczesnych wyzwań. Wskazane jest więc dążenie do wzmocnienia roli RUB poprzez implementację nowych narzędzi, takich jak moduł typu CRIS oraz kontynuowanie działań promocyjnych. Zacieśnianie współpracy z uczonymi, uwzględnienie ich oczekiwań i potrzeb oraz elastyczna reakcja na zmieniające się trendy będą stanowić klucz do utrzymania RUB jako istotnego elementu komunikacji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku. Otwieranie nauki, ułatwianie dostępu do wiedzy oraz efektywne upowszechnianie wyników badań to cele, które stanowią fundament rozwoju Repozytorium.

Bibliografia

- Biblioteka cyfrowa jako repozytorium OAI-PMH*, <https://docs.psync.pl/display/KB/Biblioteka+cyfrowa+jako+repozytorium+OAI-PMH> (dostęp: 15.05.2023).
- COAR*, <https://www.coar-repositories.org/> (dostęp: 11.08.2023).
- Dobre praktyki*, <http://test.otwartanauka.pl/index.php/doc/praktyki> (dostęp: 23.07.2023).
- Dublin Core*, https://semantic.cs.put.poznan.pl/semwiki/index.php/Dublin_Core (dostęp: 15.05.2023).
- Gałęcka-Golec A., Sztabkowska I., *Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu*, [w:] B.M. Powichrowska (red.), *W kierunku gospodarki elektronicznej – wyzwania, narzędzia, dobre praktyki*, t. 2: *Publikacje elektroniczne w nauce i praktyce*, Białystok 2014, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/8974> (dostęp: 11.08.2023).
- Jak działają sesje? Poradnik Google Analytics*, <https://delante.pl/sesje-poradnik-google-analytics/> (dostęp: 24.07.2023).
- Lewandowski T., Starczewski M., *Po czym rozpoznać dobre repozytorium?*, „Elektroniczne Czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” 2014, nr 6, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/6316> (dostęp: 26.07.2023).
- Nauka otwarta i dostępna dla każdego dzięki Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku*, <https://uwb.edu.pl/aktualnosci/nauka-otwarta-i-dostepna-dla-kazdego-dzieki-repozytorium-uniwersytetu-w-bialymstoku-6832.html> (dostęp: 23.07.2023).

- Polityka funkcjonowania RUB*, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/inne/polityka.jsp> (dostęp: 15.05.2023).
- Post na Facebooku polecający teksty dotyczące białostockiego getta dostępne w Repozytorium, 16 sierpnia 2023, <https://tiny.pl/cwzs7> (dostęp: 17.08.2023).
- Regulamin Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku*, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/inne/regulamin.jsp> (dostęp: 23.07.2023).
- Royster P., *Evolution of an Institutional Repository*, [w:] D. Chase, D. Haugh (red.), *Open Praxis, Open Access: Digital Scholarship In Action*, Chicago 2020.
- Szafrański L., *Rola repozytoriów instytucjonalnych w zmieniającym się środowisku komunikacji naukowej i działalności bibliotek akademickich*, [w:] P. Chomik, H. Kościuch, J. Żochowska (red.), *Biblioteki Podlasia i Polski północno-wschodniej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość, Materiały z konferencji jubileuszowej z okazji 50-lecia Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia, Białystok, 15–16 listopada 2018 r.*, Białystok 2019, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/9084/1/Biblioteki_Podlasia_i_Polski_polnocno-wschodniej.pdf (dostęp: 11.08.2023).
- Zarządzenie nr 16 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie utworzenia Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2013-16-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).
- Zarządzenie nr 17 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie gromadzenia, przechowywania i udostępniania wersji elektronicznej rozpraw doktorskich dopuszczonych do publicznej obrony na Uniwersytecie w Białymstoku, https://old.chemia.uwb.edu.pl/media/uploads/2016/04/28/zarz_17_2013_wersji_elektronicznej_rozpraw_doktorskich.pdf (dostęp: 23.07.2023).
- Zarządzenie nr 18 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie elektronicznego archiwizowania prac dyplomowych, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2013-18-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).
- Zarządzenie nr 7 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 24 lutego 2015 r. w sprawie zasad organizacji i rozliczania konferencji naukowych i edukacyjnych organizowanych w Uniwersytecie w Białymstoku, <https://docs.uwb.edu.pl/pliki/2015-7-2.pdf> (dostęp: 23.07.2023).